

ZEE 2018 KRANT

Jaarlijkse uitgave van het Vlaams Instituut voor de Zee (www.vliz.be) en de Provincie West-Vlaanderen (www.west-vlaanderen.be)

Inhoud

2 Moet er nog zand zijn?

2 Microplastics op je bord

3 Zeevissen in je vrije tijd

3 Tweedeverblijvers aan de kust

4 Welke schelp is dit?

6 Wat kriebelt daar?

6 Een strand van zand

7 Walrussen in Zeebrugge!?

7 Het verdronken Oostende

8 Ra, ra,ra en win!

Jaar van de Noordzee

2018 is uitgeroepen tot het Jaar van de Noordzee. Een erkenning die "onze" zee dubbel en dik verdient! De zee doet immers van alles voor ons, en dat mag gevierd worden. Ze regelt ons klimaat, biedt via de havens toegang tot de rest van de wereld en levert vis, zand, windenergie, heel wat biodiversiteit en ongebreideld strandvertier.

Tevens wil deze actie oproepen om de Noordzee beter te beschermen. Genieten van strandplezier en een zalig zeegevoel gaat nu eenmaal niet samen met bijvoorbeeld plastic zwerfvuil. Ook natuurbescherming, duurzame vis en hernieuwbare energie komen dit jaar extra in de aandacht. Het #JaarvandeNoordzee2018 reikt eenvoudige acties en oplossingen aan, zoals je afval meenemen, kiezen voor groene stroom, duurzame vis, gezonde schoonmaak- en verzorgingsproducten. Geïnteresseerd? Het #JaarvandeNoordzee2018 is te volgen op Facebook en Twitter (@Noordzee2018).

Dit jaar is ook het laatste van de herdenkingsperiode honderd jaar Eerste Wereldoorlog. Nog tot eind augustus loopt in het Provinciaal Hof op de Brugse Markt de expo '1914-18, Slag om de Noordzee'. Je ontdekt er hoe de Duitsers vanuit Brugge met hun duikboten meer dan 2500 geallieerde schepen wisten te kelderen, en hoe dit leidde tot een tegenreactie van de Britten met de Raids op Zeebrugge en Oostende op 23 april 1918. De expo toont resten van de UB-29, een Duitse duikboot recent ontdekt voor de kust van Oostende en nu beschermd als zeemansgraf. Daarnaast etaleert de tentoonstelling heel wat unieke voorwerpen, inclusief de nooit eerder samengebrachte elf 'Victoria-kruisen', uitgereikt aan verdienstelijke Britten bij de raids.

En nog dit. De Provincie verwelkomt je graag deze zomer in een van zijn bezoekerscentra aan zee. Het Zwin Natuur Park (Knokke), de Provinciedomeinen Raversyde (Oostende) en het Zeebos (Blankenberge), en het bezoekerscentrum de Duinpanne (De Panne) bieden heel wat troeven voor een dagje uit. Verder in deze krant ontdek je hoe je met de hulp van de mascottes van elk van die centra een prijs kunt winnen!

De keuze om de stranden vooral met zand te beschermen, en niet met extra golfbrekers, is goed doordacht.

Moet er nog zand zijn?

Ze zijn intussen een vertrouwd beeld aan onze kust. Baggerschepen of bulldozers die zand aanvoeren om de stranden hoger, breder en veiliger te maken. Met deze zogenaamde strandsuppleties beschermt de Vlaamse overheid onze kust tegen overstromingen.

Dat doet ze ook door havenmuurtjes aan te leggen en in de IJzermonding een stormvloedkering te bouwen. Met de blik gericht op 2050, maakt dit pakket aan maatregelen onze kust bestand tegen een superstorm.

De keuze om de stranden vooral met zand te beschermen, en niet met extra golfbrekers, is goed doordacht. Ook in Nederland is dit vandaag de norm. Zand is een natuurlijk materiaal, stenen muren zijn dit niet. Een winterstorm die inbeukt op deze met zand verhoogde en verbrede stranden verliest veel kracht. Keerzijde van de medaille is dat na zo'n storm heel wat zand zeewaarts spoelt en lijkt te zijn verdwenen. Ook ontstaan er zo kliffen op het strand, die om veiligheidsredenen dienen te worden geëffend. Maar niet getreurd, veel van het weggespoelde zand komt tijdens de zomer spontaan door golfwerking terug strandwaarts!

©Afdeling KUST

Microplastics op je bord

Plastic is werkelijk overal. Kleine plastic deeltjes worden soms bewust in een product verwerkt, denk maar aan de schuurparels in verzorgingsscrubs en tandpasta. Vaak echter zijn piepkleine stukjes, de zogenaamde 'microplastics', het gevolg van het uiteenvallen van groter plastic afval of van het wassen van synthetische kledij.

Een echte mosselliefhebber kan tot 11.000 microplastics per jaar verorberen!

Bij het eten van schaal- en schelpdieren krijgen we wel microplastics binnen. Een portie garnalen (250 g ongepeld) bevat gemiddeld 17 microplastics. Bij een portie mosselen (250 g vlees) neem je 90 microplastics op. Een echte mosselliefhebber kan zo tot 11.000 microplastics per jaar verorberen!

Vandaag is er nog geen sluitend bewijs dat ze onze gezondheid ook écht schaden. Wel zijn er aanwijzingen dat de lichaamsvreemde microplastics via de darm kunnen worden opgenomen. Zo kunnen ze hun weg vinden naar andere delen van het lichaam met mogelijke schadelijke effecten. Toch maar beter minder plastic afval produceren, is de boodschap!

©VLIZ

Zeevissen in je vrije tijd

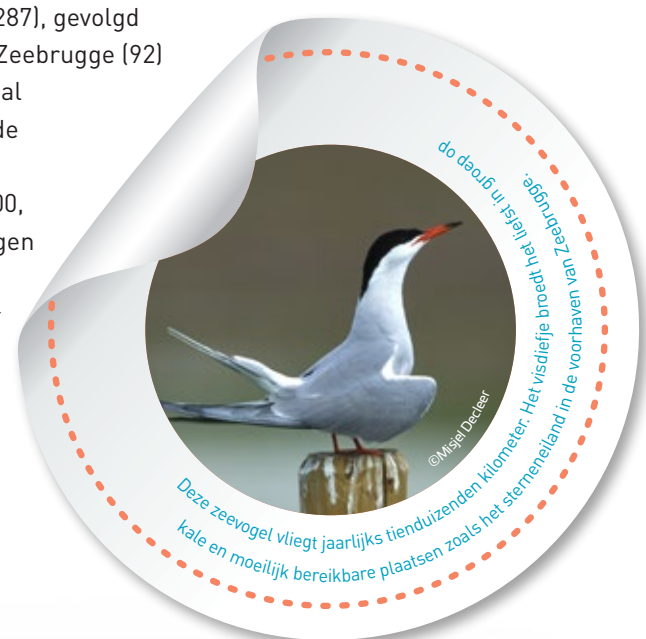
Het is een vertrouwd beeld: hengelaars op de staketsels en pieren aan onze kust, kleine scheepjes die de havens uitvaren om in de ondiepe kustwateren garnaal en tong te vissen, of een kruier die zijn net door de branding sleurt en heel wat bekijks heeft van de nieuwsgierige toerist. Elk van deze recreatieve zeevissers geniet met volle teugen van de zee en wat die hen te bieden heeft.

Raar maar waar wist tot voor kort niemand hoeveel recreatieve zeevissers ons land telt, en wat hun impact is op de visbestanden en op de lokale economie. Onderzoek van het Vlaams Instituut voor de Zee en het ILVO bracht daar recent verandering in (www.recreatievezeevisserij.be). Wetenschappers volgden de vaarbewegingen van recreatieve vissers in en uit de havens, interviewden strandvissers en bootjeseigenaars en observeerden scheepjes met vliegtuigen uit de lucht. Ook vroegen ze recreatieve zeevissers om een logboek van hun activiteiten bij te houden. Niet minder dan 260 vissers verleenden hieraan hun medewerking.

En wat leerde ons dit onderzoek? Eerste resultaten tonen dat onze kust bijna 800 vaartuigjes kent die uitgerust zijn om recreatieve visserij-activiteiten te beoefenen. Het gros van deze vaartuigen (87%) zijn hengelvaartuigen. De jachthaven van Nieuwpoort kent het grootste aantal

recreatieve vissersboten (287), gevolgd door Blankenberge (247), Zeebrugge (92) en Oostende (81). Het aantal vaarbewegingen in en uit de kustjachthavens bedraagt op jaarbasis ongeveer 9.000, waarvan de hengelvaartuigen 70% voor hun rekening nemen. Vooral dicht onder de kust (tot ca. 5 km) is veel bedrijvigheid.

Tweedeverblijvers aan de kust

Ze zijn met veel, maar met hoeveel? Wie zijn ze en wat drijft hen? Het provinciebedrijf Westtoer organiseerde twee jaar geleden een enquête bij 5.000 eigenaars van vakantiewoningen aan de kust. Dit zijn de meest opvallende resultaten.

In 2015 telde de kust 94.200 individuele vakantiewoningen. Vooral Vlamingen bezitten een vakantieverblijf aan zee. 65% van de overnachtingen in een vakantiewoning stond op rekening van de eigenaars zelf, 35% van huurders. Gemiddeld is een vakantiewoning hier 73 nachten per jaar (20%) bezet. Het merendeel van de eigenaars (87%) verhuurt zijn vakantiewoning niet. Zo kan men er heen wanneer men maar wenst.

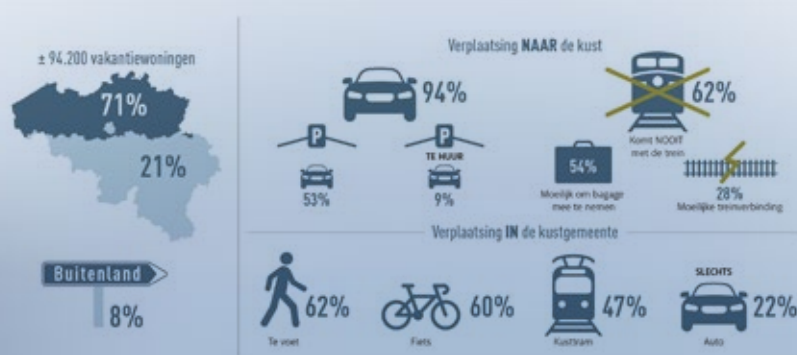
45% van de eigenaars is 65 jaar of ouder. Ook de leeftijdscategorie 50-64 jaar vormt een belangrijke groep. Men koopt een vakantiewoning vooral om te ontsnappen aan de dagelijkse routine en om meer tijd met familie en vrienden door te kunnen brengen. Zee en strand, de gezonde omgeving, de gezelligheid en het behoud van de waarde van de woning zijn hoofdredenen om deze investering aan zee te doen.

Bijna alle tweedeverblijvers (94%) komen met de wagen. Toch zegt slechts 22% ook echt de auto te gebruiken aan zee. Vaker gaan ze met de fiets (60%) of de kusttram (47%) op stap. Het liefst brengt de tweedeverblijver zijn tijd door op restaurant, in de winkelstraat of al fietsend. Vaak zoeken ze hiervoor andere kustgemeentes op.

Gemiddeld geeft een tweedeverblijver aan zee 41 EUR per persoon per nacht uit. Ze besteden vooral geld op restaurant, voor de dagelijkse boodschappen en aan shopping. De onkosten aan een tweede woning bedragen gemiddeld 6.000 EUR per jaar.

Men koopt een vakantiewoning vooral om te ontsnappen aan de dagelijkse routine.

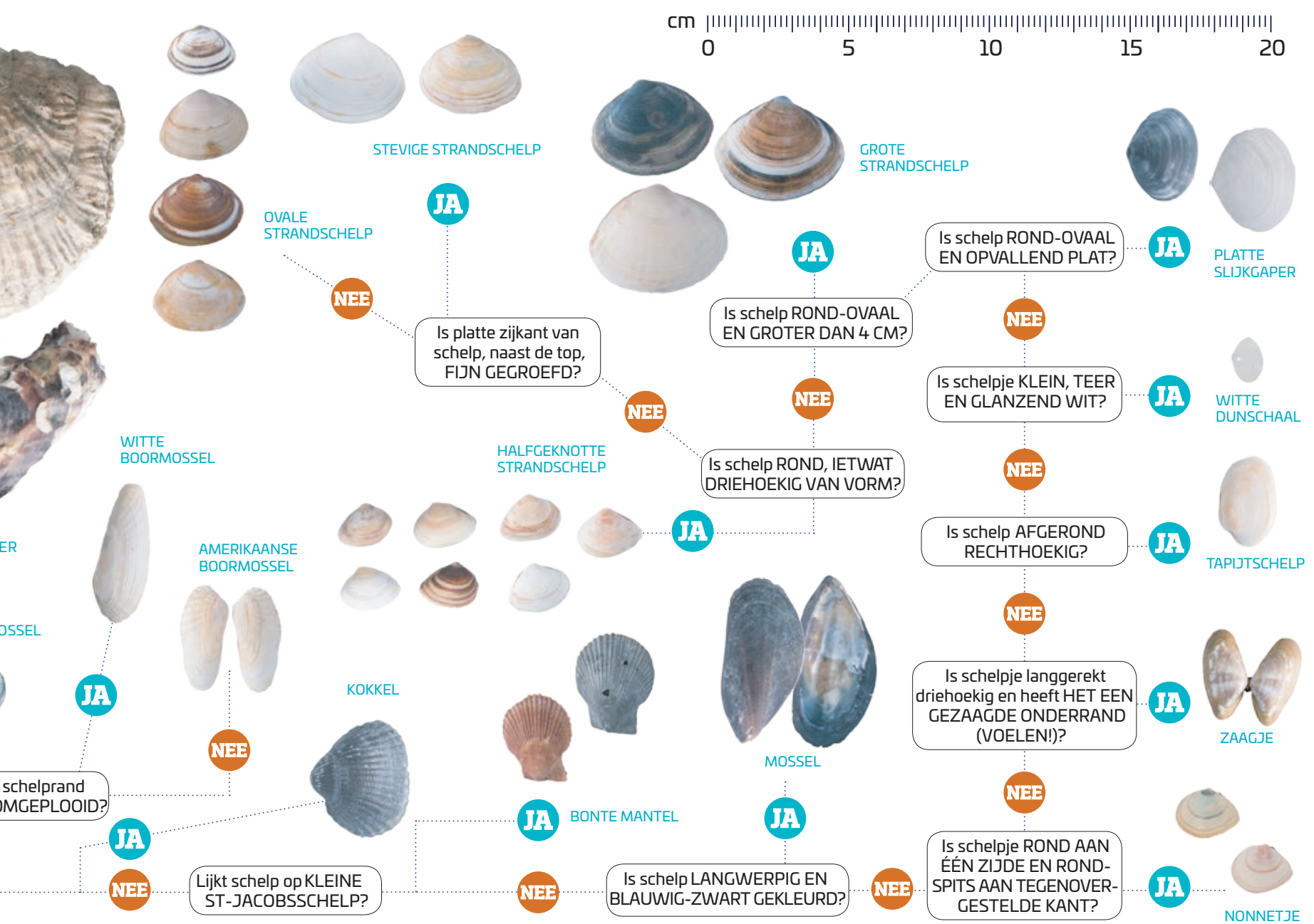
Van de in 2015 geregistreerde vakantiewoningen aan zee is 71% in handen van Vlaamse eigenaars. 80% van alle eigenaars is ouder dan 50 jaar. De meeste tweedeverblijvers rijden met de auto naar de zee, om er zich vervolgens te voet of met de fiets te verplaatsen (Westtoer).

Welke schelp is dit?

Op zaterdag 17 maart 2018 vond de eerste Grote Schelpenteldag plaats. Om de burger te helpen bij het herkennen van de 24 meest algemene schelpen, maakten Natuurpunt, het VLIZ, EOS en Kustergoed een heuse 'Schelpen-zoekkaart'. Wil je dus weten welke schelp je net op het strand geraapt hebt? Geen nood, deze herkenning sleutel helpt je een juiste naam te vinden!

Een strand van zand

Zand is een los gesteente met korrels van 0,063 tot 2 mm groot. Onze taal kent heel wat spreekwoorden met het woord 'zand': als los zand aan elkaar hangen, iemand zand in de ogen strooien, de kop in het zand steken, in het zand bijten, zand erover of op los zand bouwen.

Dat illustreert hoe belangrijk dit losse gesteente wel is. Ook vandaag nog is zand een noodzakelijk bouw materiaal en wordt het bijvoorbeeld aangewend om de kust te hoeden voor overstromingen.

Maar waar komt al dat zand vandaan? Het zand op onze stranden, in de duinen en in zee is afkomstig van de verwerking van harde gesteenten op land. Deze steenlagen – vaak ver verwijderd van onze Noordzee – zijn in de loop van een zeer lange geschiedenis traag maar gestaag door water, wind en ijswerking verweerd tot losse korrels. Die korrels vonden vervolgens via rivieren (bv. Rijn, Schelde en Maas), gletsjers, wind en zeestromingen hun weg tot in wat nu het Noordzeebekken is. Eens ter plaatse zorgen onder meer getijstromingen en stormen voor een herverdeling van dat zand. Ons Noordzeezand bestaat voornamelijk uit het harde mineraal kwarts, maar bevat ook glauconiet (groen), granaat (rood) en schelpengruis. Het zand in de duinen is fijner van korrel en meer afgerond. Opgespoten zand is dan weer grover en schelpenrijker dan natuurlijk strandzand.

De strandvlo oriënteert zich aan de hand van de stand van de maan, de hellingsgraad van het strand en herkenningspunten zoals de duingordel.

©Francis Kerckhof

Wat kriebelt daar?

Ooit meegemaakt? Je wil je trendy handdoek spreiden op het droge hoogstrand, gooit wat aangespoelde rommel weg en ziet tot je verbazing tientallen vlo-achtige diertjes wild in het rond springen! Geen paniek, de springers bijten niet en zijn hoegenaamd geen vlooien. Het zijn kleine, hyperkinetische kreeftjes die geen vlieg – laat staan een mens – kwaad doen.

Bovendien maken ze deel uit van de natuurlijke schoonmaakploeg van het strand. Ze zijn verlekkerd op aangespoeld zeewier, waar ze zich 's nachts aan te goed doen. Overdag ontvluchten ze de uitdrogende hitte van de zon. Hun huidpantser houdt het vocht immers moeilijk binnen. Daarom graven ze zich overdag in of verstoppen zich onder strandafval. Tot jij dus aankomt met je handdoek...

De strandvlo oriënteert zich aan de hand van de stand van de maan, de hellingsgraad van het strand en herkenningspunten zoals de duingordel. Zo vinden ze telkens weer nieuw aangespoeld zeewier, dat ze gratis opruimen. Dankzij hun kauw- en verteerprestaties krijgen andere opruimers het taaie zeewier onder de knie. De voedingsstoffen die zo vrijkomen, zijn ideale mest voor de meest avontuurlijke landplanten. Soorten als zeeraket, stekend loogkruid en biestarwegras benutten deze voedselbron om te kiemen in de ondergestoven vloedmerken. Of hoe een embryonaal jong duintje ontstaat mét hulp van de strandvlo!

Het verdronken Oostende

Het is vandaag moeilijk voor te stellen. Maar als je vanop de zeedijk in Oostende zeewaarts tuurt, lag daar ooit het 'eerste Oostende'. Het was gravin Margareta van Constantinopel die in 1266 de stad stichtte. De nederzetting werd genoemd naar haar positie op het oosteinde van het schiereiland Testerep (soms verbasterd tot Ter Streep).

Ze zou echter geen lang leven beschoren zijn. Vooral de verwoestende Sint-Vincentius storm in de nacht van 22 januari 1394 deed Oostende de das om. Grote delen van de stad kwamen onder water te staan en maakte die vrijwel onbewoonbaar. De bewoners zagen geen andere mogelijkheid dan hun stad in de steek te laten. Een jaar na de ramp besliste hertog Filips de Stoute een 'tweede Oostende' te bouwen, daar waar ze vandaag nog steeds ligt. Het eilandje en wat restte van de kerk en de oude stad bleef deel uitmaken van Oostende en zou maar verdwijnen na het Beleg van Oostende (1600-1604). Toen trokken de Spanjaarden een nieuwe vestingmuur op langs de zee kant en verdwenen alle zichtbare sporen. Of er onder water en begraven in het zand nog resten van het 'eerste Oostende' te vinden zijn, zal toekomstig onderzoek moeten uitwijzen!

©Wikimedia

Walrussen in Zeebrugge!?

De walrussen konden hier lang geleden vertoeven omdat de zeespiegel toen 20 tot 70 meter lager stond.

Voor onze Noordzee was dit – naast de vondst van het zeemansgraf van de UB-29 Duitse onderzeeër – misschien wel dé ontdekking van 2017. In de 'Scheur' vaargeul net buiten de haven van Zeebrugge, ontdekten onderzoekers van het Vlaams Instituut voor de Zee een heus fossielenkerkhof. Of beter, konden ze vanop het onderzoeksschip Simon Stevin bevestigen wat Nederlandse vissers en experts van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam al langer wisten: hier bevindt zich een unieke vindplaats van beenderen van lang verdwenen zoogdieren. Het betreft onder meer resten van minstens 50-100 walrussen uit de laatste IJstijd (116.000-12.000 jaar geleden) en wervels van oerwalvissen uit het warme Eoceen (40 miljoen jaar geleden). Met deze ontdekking van de zuidelijkste Pleistocene kolonie walrus ter wereld én een vindplaats van botresten van de voorouders van onze moderne walvissen, heeft onze kust er een unicum bij.

De walrussen konden hier lang geleden vertoeven, omdat de zeespiegel toen 20 tot 70 meter lager stond en er eilanden voor de kust lagen. Het landschap zag er in de koudste perioden toendra-achtig uit, in de iets warmere perioden verscheen er ook bos. In dit riviermondingsgebied leefden ook grote grazers (wolharige mammoet, wolharige neushoorn, nijlpaard, oeros, reuzenhert, bosolifant, steppenwisent,...) en tal van roofdieren.

De kustwateren waren toen bevolkt door onder andere walrussen, grijze walvissen en beluga's.

©VLIZ - Steve Bridge

De kust telt vier provinciedomeinen elk met een eigen verhaal, enkele zeldzame dieren en vele bijzondere planten. Wij schotelen ze graag aan je voor en koppelen aan elk domein één mascotte. Snuister door deze krant en ontdek welk dier zich thuis voelt in welk domein.

Duinpanne

Ontdek de zee aan de rand van de duinen. In 2018 krijgt het bezoekerscentrum Duinpanne (ex-Nachtegaal) een grondige herinrichting. De vernieuwde tentoonstelling met als hoofdthema de Noordzee – van natuurrijkdom tot vervuiling – is pas af in 2019. Maar geen nood, vanaf 1 juli 2018 ben je welkom op het duinterras in de tuin van het bezoekerscentrum. Deze duinentuin telt 11 verschillende duintypes en is het favoriete plekje van een zeldzaam insect dat van hieruit de machtige duinen en bossen in de buurt verkent. Net zoals jij?
www.duinpanne.be

Raversyde

Geschiedenis zit in onze natuur. Met Raversyde Atlantikwall, de visserijnederzetting 'Anno 1645' en het Natuurpark Raversyde heeft dit provinciedomein een sterke troevenkaart. Het park onderging in 2015 een grondige metamorfose en kreeg meer ruimte voor water en natuur. De nieuwe wandel- en fietspaden, de uitdagende speelweide en de losloopweide voor honden maken het gebied van 50 hectare extra aantrekkelijk. Eénmaal uit zijn winterslaap trippelt hier 's nachts een zeldzaam diertje rond op zoek naar lekkers.
www.raversyde.be

Het Zeebos

Wandelen in een bos bij de zee? Dat doe je in provinciedomein Zeebos dat gelegen is tussen Blankenberge en Zeebrugge. Kinderen kunnen er ravotten in de speelzone. Je vindt er ook een kijktoren en hangbrug over het water. Voor natuurliefhebbers is er een nieuwe observatiehut. Vanuit de grote kijkramen krijg je een prachtig zicht op de oude natte poldergraslanden waar altijd wel enkele weidevogels te zien zijn. Eén ervan is een zwart-witte steltloper die je zowel aan zee als in graslanden spot.
www.west-vlaanderen.be/domeinen/zeebos

Zwin Natuur Park

Het Zwin Natuur Park is een internationale luchthaven voor vogels. In de interactieve tentoonstelling vlieg je mee met de Zwin-trekvogels op een boeiende reis. Het buitenparcours leidt je langs enkele hutten en het kijkcentrum met een prachtig uitzicht over de Zwinvlakte. In dit bijzonder natuurgebied leven uitzonderlijke planten -en diersoorten op het ritme van het getij en de seizoenen. Misschien zie je hier één van de vele zwartgemutste zomergasten in het water duiken op zoek naar een visje?
www.zwin.be

WEDSTRIJD

Welke mascotte hoort bij welk kustdomein? Blader door de Zeekrant en ontdek wie waar woont. Noteer bij elk domein het juiste dier en haal met deze strook tussen 1 juli en 31 augustus 2018 een verrassend zeepakket vol speel- of leesplezier* af in één van de volgende drie provinciale bezoekerscentra aan de kust: Duinpanne, Raversyde of het Zwin Natuur Park.

*Zolang de voorraad strekt"

DUINPANNE:

RAVERSYDE:

ZEEBOS:

ZWIN NATUUR PARK:

Colofon

Met de Zeekrant willen het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) en de Provincie West-Vlaanderen boeiende weetjes voorschotelen aan eenieder die gefascineerd is door zee en kust. De Zeekrant wordt éénmaal per jaar, net vóór het zomerverlof, aan de kust verspreid op een oplage van 60.000 exemplaren. Je kunt gratis één of meerdere exemplaren bekomen door ophaling in het VLIZ: Wandelaarkaai 7, 8400 Oostende. Overname van teksten is toegestaan, mits bronvermelding. De uitgave van de Zeekrant kadert in het Wetenschapscommunicatiebeleid van de Vlaamse overheid.

Redactie: Jan Seys, Klaas Bogaert, Kathy Belpaeme, Bart De Smet **Verantwoordelijke uitgever:** Jan Mees **Druk:** Roularta printing nv. **Vormgeving:** Aynsley Bral - Dienst Communicatie, prov. West-Vlaanderen **Met dank aan alle auteurs:** Klaas Bogaert, Lisa Devriese, Colin Janssen, Francis Kerckhof, Hannelore Maelfait, Jan Seys, Dries Tys, Sofie Vandendriessche, Thomas Verleye, Westtoer.

www.west-vlaanderen.be - www.vliz.be

